

ESTRADA XONANDALIGINING RIVOJLANISHI

Tursunov Rustam, Mirsaliyev Jamshid

Respublika musiqa va san'at kolleji

Estrada (ispancha - taxtasupa), estrada san'ati - 1) keng ma'noda - ko'ngilochar, ommabop badiiy (abadiy, musiqiy, raqs, tomoshaviy va boshqalar) janr va shakllarning umumiy ifodasi; 2) tor ma'noda - sahnaviy professional san'at turi. Rossiya va boshqalar ba'zi mamlakatlarda estrada Angliyada myuzikxoll, Fransiyada varyete, kafeshantan, kabare, AQShda shou, revyu kabi atamalar bilan estrada yuritiladi. Estradaning kelib chiqishi xalq og'zaki ijodi bilan bog'liq bo'lsada, u muayyan san'at turi sifatida 19-asrda Yevropa yirik shaharlarining demokratik ijtimoiymadaniy muhitida yuzaga kelgan. Estradaning asosiy shakli - maxsus joylarda, muntazam ravishda o'tkaziladigan estrada konsertidir. U bir nechta artistning badiiy tugal, turfa mazmundagi kichik chiqishlaridan iborat bo'lib, ifoda vositalarining lo'nda va yorqinligi, o'ziga xosligi, ishtirokchilarning tomoshabin bilan bevosita muloqotda bo'lishi bilan ajralib turadi.

Estrada tomoshalari ba'zan konferansye birlashtirgan mavzuli dastur asosida tuziladi. Yevropada estrada tomoshalari dastlab kafe va restoranlarda, keyinchalik moslashtirilgan teatr binolari va boshqalar joylarda o'tkazilgan. Ularda so'z ustalari, qo'shiqchilar, raqqos va raqqosalar, shuningdek, akrobat, ko'zbog'lovchilar ishtirok etgan. Hozirda estrada sahnalarida monolog, felyeton, hajviy hikoya kabi nutq janrlari, estrada raqs va kuplet va estrada qo'shig'i, ko'pgina sirk turlari jonglyorlik teatr miniatyurasi, qo'g'irchoqbozlar chiqishlari, pantomima va boshqalar mavjud. O'zbekistonda Estradaning rivojlanishi quyidagi ko'rinishlarda bo'lgan: bir tomondan unda an'anaviy san'at namunalari sahna talablariga moslashtirib o'zgartirilgan yoki milliy janrlar negizida yangi sahna turlari yaratilgan.

Ikkinchi tomondan O'zbekiston Estradasi chet el san'ati shakl va uslublari ni o'zlashtirishi bilan boyidi. 1956-yildan O'zbek estrada teatri, keyinchalik O'zbek davlat estrada birlashmasi faoliyat ko'rsatgan.

Hozirda O'zbekistonda estrada san'atini rivojlantirish, estrada jamoalari hamda yakka ijrochilar faoliyatini muvofiqlashtirish kabi vazifalar "O'zbeknavo" birlashmasiga yuklatilgan. estrada o'quv yo'nalishi sifatida maxsus ta'lim tizimiga kiritilgan. 1996-yildan Toshkent estrada kolleji, O'zbekiston davlat konservatoriyasi va boshqalar san'at o'quv yurtlarida estrada fflari faoliyat ko'rsatmoqda.

Jamiyatimizning eng muhim vazifalaridan biri o'zida ma'naviy boylikni, axloqiy poklik va jismoniy barkamollikni mujassamlashtirgan insonni voyaga yetkazishdir. Ana shu tarixiy vazifani hal qilishning asosiy omili murakkab va ko'p qirrali tarbiya tizimidan iborat. Mazkur tizimda yosh avlodni musiqa ta'limi orqali tarbiyalash muhim ro'l o'ynaydi. Musiqa ta'limi yosh avlodning milliy ma'naviyati va axloqiy madaniyatini shakllantirishga, milliy g'urur va vatanparvarlik tarbiyasini amalga oshirishga, ijodiy mahorat, nafosat va badiiy didni o'stirishga, fikr doirasini kengaytirishga, mustaqillik va tashabbuskorlikni tarbiyalashga xizmat qiladi.

O'zbekistonda musiqa asosan xalq va og'zaki an'anadagi professional musiqa sifatida qadimdan rivojlanib kelgan. Xalq musiqasida lapar, terma, yalla, qo'shiqlarning turli xillari (marosim, maishiy, mehnat, o'yin, raqs, lirik, nasihatomuz va boshqa), og'zaki an'anadagi o'zbek professional musiqasida esa doston, katta ashula, ashula, maqom, cholg'u yo'llari kabi janrlar mavjud. O'zbek musiqa merosida 4 asosiy mahalliy uslubni farqlash mumkin.

Xorazm musiqa uslubi, Farg'ona - Toshkent musiqa uslubi, Surxondaryo Qashqadaryo musiqa uslubi. 20-asrda o'zbek va O'rta Osiyo xalqlari musiqa merosini yozib olish va o'rganish bo'yicha muhim ishlar bajarildi, yuzlab nota to'plamlari nashr etildi. Bastakor, xofiz va sozandalar o'zbek musiqa merosi durdonalari (Shashmaqom, Xorazm maqomlari, Farg'ona-Toshkent maqom yo'llari) ni keng targ'ib qilibgina qolmay, yangi cholg'u kuy va ashulalar yaratdilar, dastlabki musiqali drama va komediya asarlarining mualliflari bo'lishdi. 1930-40- yillarda O'zbekistonda avvallari bo'lmagan yangi (opera, balet, simfonik mus Hozirgi kunda musiqa ta'limi va musiqa bilim dargohlari takomillashib bormoqda. O'zbekistonda tashkil etilgan ilk musiqa dargohlarini Buxoro musiqa maktablari, Samarqand musiqa va xoreografiya institutlari bilan taqqoslaydigan bo'lsak, hozirda musiqa ta'limiga naqadar katta e'tibor qaratilayotganligining guvohi bo'lamiz.

Bilamizki, musiqa insonning tarbiyasida juda muhim o'rin tutish shakshubhasizdir. Musiqa tarbiyasi bo'yicha xalqaro jamiyatning IX konferensiyasida uqtirilganidek, musiqa insonning ma'naviy dunyosiga chuqur ta'sir ko'rsatadi va unga o'zining har qanday faoliyat sohasida, har qanday kasb-korida zarur bo'ladigan ijodiy qobiliyatlarini namoyon qilishda yordam beradi.

Ma'lumki, har bir xalq yuksak axloqiy va estetik ideallarning yaratuvchisi hamda davomchisi hisoblanadi. Yoshlarni tarbiyalashda o'zbek xalqining musiqa madaniyati namunalaridan foydalanish muammosini hal qilish g'oyat muhimdir. Binobarin, yosh avlodni xalq musiqasi vositasida tarbiyalashning asosiy prinsiplari hamma vaqt ham zarurdir.

Demak, barcha sohalarda bo'lgani kabi musiqa pedagogikasida ham tub islohotlar izchil davom ettirildi, o'quv dasturlari, darsliklar mazmuni xalqimizning milliy madaniy yutuqlari, jahon musiqa ilmi va ta'limida erishilgan ilg'or tajribalar asosida shakllantirildi. Shu munosabat bilan Sharq musiqa madaniyatining, shu o'rinda eng mukammal tarixiy ildizlariga ega bo'lgan o'zbek xalq musiqasi hamda musiqa ma'rifatining taraqqiyoti, uning ayrim sohalari, janrlari, musiqani ta'lim-tarbiyaviy jihatlarini yoritilgan ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borildi.

Amaldagi ta'lim tizimining barcha bo'g'inlari uchun darsliklarning yangi avlodi yaratildi va ularni uzluksiz ravishda takomillashtirish ishlari izchillik bilan davom ettirilmoqda. Biz esa musiqa ta'limi jarayonida xalqimizning milliy qadriyatlari, urfodatlarini, an'analari, o'zbek milliy musiqa merosi va qo'shiqlaridan keng foydalanishimiz zarur. Yoshlarni axloqiy va estetik ruhda tarbiyalashda xalq musiqa madaniyatidan foydalanishimiz zarurligini ana shu bilan izohlashimiz mumkinki, xalq tarixni harakatlantiruvchi kuchdir, san'atning barcha turlarini, shu jumladan musiqa san'atini ham ta'minlaydigan hayotdagi donolikning, axloqiy poklikning jonli manbaidir.